

V Rebulovem vetru 1924-2024

»In vendar – sejati je treba. Sejati iz sejal-skega imperativa, tudi če je pod cementom še devet drugih cementnih plasti. V egipčanskih grobnicah so po tisočletjih našli pšenična zrna, ki so še imela v sebi klico plodnosti.«

Tako je Alojz Rebula zapisal v svoj dnevnik septembra 1969, potem ko se je spraševal, ali ne bo »žareče predavanje« Borisa Pahorja v tedanji Dragi padlo na jalov cement. Vera v smiselnost odprtega in kritičnega razmišljanja je v njem vseskozi prevladovala, kljub preizkušnjam in razočaranjem v času največje nekomunikativnosti med Slovenci.

To sodi v temeljno poslanstvo Drage, katere je bil Rebula dolga desetletja eden izmed glavnih navdihovalcev in protagonistov. Društvo slovenskih izobražencev se je zato odločilo, da 59. študijske dneve uvrsti v niz prireditev »V Rebulovem vetru«, ki jih Slovenska prosveta posveča tržaškemu pisatelju in mislecu ob stoti obletnici njegovega rojstva.

Na letošnji Dragi bomo torej obravnavali teme, ki so bile Rebuli posebno pri srcu, kakor so vloga klasične izobrazbe v dobi umetne inteligence, evropska demokracija pod vprašajem, umetnost in vera ter narodne povezave med matično, zamejsko in zdomsko Slovenijo. Draga mladih bo s tega vidika stvar zase, saj se bo osredotočila na vprašanje energetike prihodnosti. Mlade pač posebej zanima trajnostni razvoj in imajo pravico, da postavljajo na dnevni red, kar jih resnično žuli.

Zgodovina je že pokazala, da je vera pobudnikov Drage v odprto in kritično razpravljanje plodna, saj so s takšnim svojim pristopom prispevali celo k demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije. Toda svobodno in odprto soočenje je potrebno širiti med Slovenci tudi danes, saj besede, ki si jih med seboj namenjamo, še vedno prevečkrat padajo na jalov cement, in to na škodo vseh. Prav zaradi tega Draga ni še izčrpala svojega poslanstva in ga resnici na ljubo težko kdaj bo.

59. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA

PETEK, 30. AVGUSTA 2024

- Ob 16.30 **Marko Marinčič, Tina Paljk in Ernest Ženko**
Vergilij versus ChatGPT?
Vloga klasične izobrazbe v dobi umetne inteligence

SOBOTA, 31. AVGUSTA 2024

DRAGA MLADIH 2024

- Ob 10. uri **Ana Oberlintner, Matjaž Valant in Tomaž Žagar**
E-Draga – Energetika prihodnosti

- Ob 16.30 **Peter Jambrek**
Evropska unija in kriza demokracije
- Ob 19. uri dokumentarni film:
Epifanija zemlje in duha
Alojz Rebula v zanosu besede in šepetanju vere
Scenarij: **Igor Škamperle**, režija: **Marija Breclj** (2005)

NEDELJA, 1. SEPTEMBRA 2024

- Ob 9. uri **sveta maša**, mašuje **p. Branko Cestnik**
- Ob 10.30 **Branko Cestnik**
Umetnost in vera
- Ob 15.30 **Slovesna izročitev 13. Peterlinove nagrade**
- Ob 16. uri **Ignacija Fridl Jarc, Devan Jagodic in Mariana Poznič**
Tri Slovenije – ena domovina?
Narodne povezave med matico, zamejstvom in zdomstvom

Park Finžgarjevega doma,
Opčine (Trst), Dunajska cesta 35

Petek, 30. avgusta 2024, ob 16.30

Vergilij versus ChatGPT? – Vloga klasične izobrazbe v dobi umetne inteligence

Okrogla miza z gornjim izzivalnim naslovom ima namen odprtega in tvornega soočanja o smislu in pomenu učenja ter poznavanja antične kulture v sodobnih družbenih procesih. Z dinamično debato med prodornim klasičnim filologom, visokotehnoško raziskovalko mlade generacije in vsestransko razgledanim filozofom želimo z različnih zornih kotov poglobiti vprašanje, ali ima učenje raznih zgodovinskih obdobj ter posebej antike sploh še smisel, če nam generativna umetna inteligenca lahko postreže odgovore na zlatem pladnju. Radi bi se tudi vprašali, kaj poznavanje zgodovinske misli in še posebej antične lahko dobrega prispeva današnji tehnologizirani in globalizirani družbi. Mar nima prav v antiki korenine evropska civilizacija, ki je osvojila svet in v kateri sta se rodili znanost in tehnologija, z umetno inteligenco vred?

Razpravljajo **Marko Marinčič**, **Tina Paljk** in **Ernest Ženko**, moderira **Jadranka Cergol**.

Prof. dr. **Marko Marinčič**, rojen leta 1968 v Ljubljani, je redni profesor za rimsko in grško književnost na Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, veliko pa tudi prevaja iz latinskega in grškega jezika. Za prevod Vergilijevih Eklog in Georgik je leta 1996 prejel Sovretovo nagrado, za prevod Ajshilove Oresteje pa leta 2009 Smoletovo nagrado. Je tudi urednik znanstvene revije Keria, Studia Latina et Graeca ter član uredniških odborov revij Centopagine, Incontri di filologia classica in Vergilius.

Dr. **Tina Paljk** se je rodila leta 1994 ter je Furlanka in Slovenka iz Ogleja. Po maturi na klasičnem liceju Primoža Trubarja v Gorici se je odločila za študij kemijskega inženirstva na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo na Univerzi v Ljubljani. Po magisteriju je kot mlada raziskovalka delala v skupini za moderne baterijske sisteme pod mentorstvom prof. dr. Roberta Dominka na Kemijskem inštitutu v Ljubljani in doktorirala marca 2023. Od takrat nadaljuje svoje delo na litij-ionskih baterijah v ajdovskem podjetju Pipistrel Vertical Solutions d.o.o., kjer je danes zaposlena kot razvojna inženirka v Laboratoriju za napredne letalske rešitve.

Prof. dr. **Ernest Ženko**, rojen leta 1968 v Postojni, je redni profesor za filozofijo kulture in znanstveni svetnik na Univerzi na Primorskem. Pedagoško in raziskovalno je vpet v delo Fakultete za humanistične študije in Fakultete za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, kjer sodeluje v okviru študijskih programov Komuniciranje in mediji, Kulturni študiji in antropologija, Zgodovina in Biopsihologija. Njegova interesna področja vključujejo filozofijo, estetiko, umetnost, film, fotografijo, v zadnjem času pa tudi etiko umetne inteligence. Trenutno je vodja Delovne skupine za ustanovitev Centra za umetno inteligenco na Univerzi na Primorskem ter član Delovne skupine za umetno inteligenco Evropskega združenja univerz (EUA).

Sobota, 31. avgusta 2024, ob 10. uri DRAGA MLADIH 2024

E-Draga: Energetika prihodnosti

Zaloge fosilnih goriv (premog, nafta, zemeljski plin), ki so omogočile industrijski razvoj, so omejene. Kaj se bo zgodilo, ko se bodo izčrpale? So alternativni viri energije (jedrska cepitev, jedrsko zlitje, sonce, voda, veter, biomasa) dovolj razviti in zanesljivi, da bi omogočili nadaljnji industrijski razvoj? V katere alternativne vire je posebno smiselno vlagati? Ali sploh obstajajo povsem neoporečni viri energije? Bo potrebno spremeniti sam model družbeno-gospodarskega razvoja?

Razpravljajo **Ana Oberlintner**, **Matjaž Valant** in **Tomaž Žagar**, moderira **Jakob Tul**.

Dr. **Ana Oberlintner** (1995) je diplomirala in magistrirala iz kemijskega inženirstva na Univerzi v Ljubljani ter leta 2023 doktorirala na Mednarodni podiplomski šoli Jožefa Stefana. Za svoje delo je prejela štipendijo L'Oréal-UNESCO Za ženske v znanosti in Preglovo nagrado za izjemno doktorsko delo s področja kemije in sorodnih ved. Zaposlena je na Odseku za katalizo in reakcijsko inženirstvo na Kemijskem inštitutu v Ljubljani. V svojem raziskovanju se osredotoča na izkoriščanje biomase, ključnega obnovljivega vira v energetiki, za zmanjšanje emisij in trajnostno prihodnost.

Prof. dr. **Matjaž Valant** (1967) je svojo poklicno pot začel na Institutu Jožef Stefan v Ljubljani z raziskavami materialov za mikrovalovne tehnologije, doktoriral iz kemije na Univerzi v Ljubljani in kariero nadaljeval s podoktorskim študijem na Univerzi v Pensilvaniji (ZDA). Z leti je Valant vse bolj osredotočal svoje raziskave v smeri polprevodniških materialov za trajnostne tehnologije in ustanovil Laboratorij za raziskave materialov na Univerzi v Novi Gorici, kjer je sedaj vodja. Pred dvema letoma je ustanovil in trenutno vodi Center zelenih tehnologij za prenos znanja in inovacij iz akademskih laboratorijev v industrijo. Je prorektor za trajnostni razvoj in tehnologije Univerze v Novi Gorici.

Dr. **Tomaž Žagar** (1972) je univerzitetni diplomirani fizik, doktor jedrske energetike in diplomant prve generacije mednarodne šole vodenja na jedrskem področju World Nuclear University. Z jedrskimi tehnologijami se ukvarja že več kot 25 let tako na področjih raziskav, izobraževanja kot tudi uporabe v industriji. Zaposlen je v GEN energiji in predava na Fakulteti za energetiko Univerze v Mariboru. Od leta 1997 je član Društva jedrskih strokovnjakov Slovenije, kjer je bil urednik članskega glasila Jedrce, član upravnega odbora in nadzornega odbora ter je sodeloval pri organizaciji številnih mednarodnih konferenc društva, kateremu od leta 2018 predseduje.

Sobota, 31. avgusta 2024, ob 16.30

Evropska unija in kriza demokracije

Evropska unija je po splošnem prepričanju politični torzo. Mnogi opozarjajo na potrebo po novi ustavni pogodbi. V Sloveniji je bil že napisan osnutek takšne listine leta 2017 s prvopodpisanim tedanjim slovenskim predsednikom Borutom Pahorjem. Ta dokument opozarja na vrsto odprtih vprašanj, kot so demokratična legitimnost osrednjih organov EU, težave na področju dobrega upravljanja in odgovornosti osrednjih oblasti EU, pomanjkanje pristojnosti in instrumentov moči na področjih varnostnih, obveščevalnih, obrambnih in zunanjih zadev tudi glede na regionalizacijo svetovne ureditve.

Vsa ta vprašanja se na novo zastavljajo po junijskih volitvah Evropskega parlamenta ter spričo dogajanj, kot sta vojni v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu ter predsedniške volitve v ZDA. A ta vprašanja se zastavljajo predvsem v času, ko je zahodna demokracija v težavah. Po zadnjem Democracy Indexu tednika The Economist naj bi v polni demokraciji ta čas živel le 8 odstotkov ljudi, manj kot v bližnji preteklosti. Ta odstotek se še predvidljivo zmanjšuje glede na upadanje števila rojstev v zahodnem svetu in na njegovo naraščanje v drugih svetovnih regijah, ki postajajo tudi gospodarsko in politično vse močnejše, a so za demokracijo manj dovzetne.

Predava **Peter Jambreč**, moderira **Martina Valentinčič**.

Prof. dr. **Peter Jambreč**, rojen 1940 v Ljubljani, je študiral v rojstnem mestu in v Chicagu (ZDA). Je rektor Nove univerze ter profesor ustavnega prava in prava človekovih pravic na Fakulteti za državne in evropske študije in na Evropski pravni fakulteti v Sloveniji. Za seboj ima bogato akademsko kariero v Sloveniji in po svetu. Bil je član znanstvenega odbora Agencije Evropske unije za temeljne pravice in član Evropske komisije za demokracijo skozi pravo ("Beneška komisija"), pa tudi sodnik in predsednik Ustavnega sodišča RS ter sodnik Evropskega sodišča za človekove pravice. Prispeval je k osamosvojitvi Slovenije in k razvoju njene ustavne demokracije kot eden od avtorjev slovenskega nacionalnega programa in prvih osnutkov slovenske ustave ter kot eden od ključnih pobudnikov za plebiscit o osamosvojitvi Slovenije.

Nedelja, 1. septembra 2024, ob 10.30

Umetnost in vera

Umetnost in vera se rodita kot sestri. Začetek umetnosti sovпада z začetki strukturirane religioznosti, obe pa z začetki civilizacije kot take. V antiki se umetnost in religija že obnašata kot sestrični: nekaj še imata skupnega, zasledujta pa že vsaka svoje cilje, čeprav v osnovi delata za isto skupno dobro in lepo. Sledi srednjeveška vladavina religije nad umetnostjo in naknadno osamosvajanje umetnosti. V današnjih časih imamo preplet vzorcev: imamo umetnost, ki brutalno napada in odrinja vero, in imamo vero, ki zavrača sodobno umetnost.

Na sredini pa vendar prihaja do srečanja: abstraktni slikar Kandinski govori o duhovnem v umetnosti, ustanovitelj absurdnega gledališča Ionesco odkrito išče Boga, v glasbi se nikoli ne izgubi zanimanje za sakralne komade. Kako je to mogoče? Prvotno sestričstvo lepega in svetega ni nikoli izginilo, to je eno. Zato bodo meniške koralne speve poslušali tudi ateisti. Drugo so moralne in filozofske tematike, ki jih umetnost še najbolj sreča in more poglobiti pri religiji. Tak primer je roman Katarina, pav in jezuit pisatelja Draga Jančarja. Tretje je razumevanje Cerkve za sodobno umetnost. Tu pa je bil velik učitelj papež Pavel VI.

Predava **Branko Cestnik**, moderira **Breda Susič**.

Mag. p. **Branko Cestnik** se je rodil leta 1965 na Ptuju. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in na Ptuju. Po odsluženem vojaškem roku v jugoslovanski armadi je vstopil v red klaretincev, ta pa ga je poslal na študij v Rim. Študij filozofije je zaključil z nalogo o Albertu Camusu, teologije z nalogo o teologiji lepote pri Pavlu Evdokimovem, študij pedagogike in komunikacije pa z magisterijem Iskanje Boga v gledališču Eugèna Ionesca. Leta 1995 je bil posvečen v duhovnika, pastoralno deluje na slovenskem Štajerskem, piše članke in kolumne, napisal je štiri zgodovinske romane: dva na temo antičnega krščanstva, dva na temo druge svetovne vojne. V Dragi predava drugič.

Od nas so se poslovili

V zadnjem letu so se poslovili nekateri sooblikovalci in dolgoletni zvesti obiskovalci Drage.

15. septembra 2023 je v 78. letu starosti umrla v Trstu šolnica, pisateljica in režiserka **Lučka Peterlin Susič**, hčerka ustanovitelja Drage Jožeta Peterlina in tudi sama nepogrešljiva sooblikovalka naših študijskih dni.

5. januarja 2024 je v 89. letu starosti preminil v Trstu kulturni delavec **Ivan Bužecan**, ki je rad sodeloval na Dragi kot razpravljalec in kot dolgoletni igralec Radijskega odra.

15. aprila 2024 je v 85. letu starosti umrl v Trstu šolnik in zgodovinar **Samo Pahor**, borec za pravice Slovencev v Italiji. Na Dragi je nastopil dvakrat kot predavatelj, leta 1967 in leta 1974, nič kolikokrat pa kot razpravljalec.

Hvaležno se jih spominjamo

Nedelja, 1. septembra 2024, ob 16. uri

Tri Slovenije – ena domovina?

Narodne povezave med matico, zamejstvom, zdomstvom

Razpad socialistične Jugoslavije, demokratizacija in osamosvojitve Slovenije, padec schengenskih meja, otoplitev medetničnih odnosov na meji, odkritje Hude jame, obisk Boruta Pahorja v Argentini, predsednika Italije in Slovenije z roko v roki na bazovski gmajni in pred šohtom. To so le nekateri mejniki, ki smo jih Slovenci iz treh Slovenij doživeli v zadnjih desetletjih in so v večji ali manjši meri vplivali tudi na našo narodno identiteto. Dodajmo še postmoderne trende, ki postavljajo pod vprašaj narodno pripadnost, od globalizacije do fluidnosti, raznovrstnih kontaminacij in asimilacij.

Kako ostajajo danes povezani matica, zdomstvo in zamejstvo? Ali Slovenci v tujini in avtohtone skupnosti ob meji še utripajo z domovino, ali matično srce še čuti narodne ude, ki živijo zunaj njegovih meja? Lahko še govorimo o skupnem slovenskem narodnem in kulturnem prostoru? Kakšna je pravzaprav slovenska identiteta?

Svoje poglede bodo podali predstavniki treh Slovenij, ki se vsakodnevno trudijo na narodni njivi.

Razpravljajo **Ignacija Fridl Jarc**, **Devan Jagodic** in **Mariana Poznič**, moderira **Erika Jazbar**.

Dr. **Ignacija Fridl Jarc**, rojena leta 1968 v Slovenj Gradcu, je diplomirana komparativistka in doktorica filozofskih znanosti ter dekanja Fakultete za slovenske in mednarodne študije Nove univerze. Bila je državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo RS (2020–2022). Napisala je več kot 300 literarnih, gledaliških in filmskih ocen in za svoje kritično delo prejela Stritarjevo nagrado (2000). Sodelovala je v številnih strokovnih žirijah, ukvarjala se je z antično filozofijo, izdala monografijo "Jezik v filozofiji starih Grkov" (2001) in sodelovala pri prevodu "Fragmentov predsokratikov" iz starogrščine. Piše literarnozgodovinske študije, trenutno opravlja naloge vodje programa na Slovenski matici.

Dr. **Devan Jagodic** se je rodil leta 1978 v Trstu in je po izobrazbi družboslovec. Diplomiral je iz medkulturnih ved na Lepaslovni in filozofski fakulteti Univerze v Trstu, pozneje je na isti univerzi doktoriral iz sociologije. Od leta 2012 je direktor Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI). Predmet njegovega znanstvenega raziskovanja so razvojni procesi na obmejnih in narodnostno mešanih območjih, sociolingvistični vidiki etnično-jezikovnih skupnosti v stiku in manjšinska vprašanja. Je avtor številnih znanstvenih, strokovnih in preglednih člankov ter urednik publikacij.

Dipl. iur. **Mariana Poznič** je rojena leta 1965 slovenskim staršem v Buenos Airesu, po poklicu pa odvetnica in sodna tolmačka za slovenščino. Od mladih nog je dejavna v tamkajšnji slovenski skupnosti, v slovenskih društvih in domovih, tudi z vodilnimi vlogami, med drugim je v vodstvu krovnega društva slovenskih organizacij v Argentini Zedinjena Slovenija. Je urednica tednika Svobodna Slovenija, v njem objavlja tudi daljše intervjuje in kolumne, sodelovala je na več simpozijih in institucionalnih dogodkih ter objavila svoje posege v več zbornikih. Trenutno je predstavnica Slovencev iz Argentine v Svetu vlade RS za Slovence po svetu.

Sobota, 31. septembra 2024, ob 19. uri

Alojz Rebula v dokumentarnem filmu Igorja Škamperleta in Marije Breclj

»Epifanija zemlje in duha – Alojz Rebula v zanosu vere in šepetanju besede« je naslov, ki ga je scenarist Igor Škamperle izbral za dokumentarni film ob 80-letnici velikega slovenskega misleca in besednega ustvarjalca. Film je nastal leta 2005 v produkciji Slovenskega programa Deželnega sedeža RAI za Furlanijo – Julijsko krajino, režiserka pa je bila Marija Breclj.

Struktura dokumentarca je mozaična, saj se v njem prepletajo pričevanja Rebulovih sopotnikov in prijateljev – Stane Gabrovec, Pavle Merkù, Boris Pahor, Marij Maver, Marija Pirjevec, Diomira Fabjan Bajc, Zora Tavčar, Guido Botteri, Edvard Kovač, Evgen Bavčar, Anton Bedenčič, Vinko Ošlak, Claudio Magris, Manlio Cecovini –, mlajših proučevalcev Rebulovih del – Magda Jevnikar, Miran Košuta, David Bandelj, Jadranka Cergol –, pogovor Igorja Škamperleta s pisateljem v njegovem »buen retiru« v Loki pri Zidanem Mostu in v nekaterih primerih tudi igrani odlomki iz bogatega literarnega opusa. Skozi pričevanja se izriše Rebulova vloga v kulturnem življenju v Trstu ter pri povezovanju slovenskega in italijanskega sveta v mestu v zalivu, nenazadnje pa pisatelj pomen za celotno slovensko občestvo. O tem med drugim priča tudi velika Prešernova nagrada, ki jo je Alojz Rebula prejel leta 1995.

Pri nastanku dokumentarnega filma so imeli pomembno vlogo tudi Bruno Beltramini, ki podpisuje fotografijo, Žarko Šuc, ki je poskrbel za montažo, dramski igralec Vladimir Jurc ter Suzi Bandi in Anastasia Cibic, ki so interpretirali pisateljeve tekste oz. vezni tekst. Bogat, dobro uro trajajoči video nam lahko ob 100-letnici pisateljeva rojstva osveži spomin nanj in nas povabi, da se poglobimo v njegovo delo.

Neposredni prenos študijskih dni bo na spletni strani
slovenskaprosveta.org/draga/ in **YouTube kanalu Draga streaming**